

SUGESTII METODOLOGICE PRIVIND FORMAREA DEPRINDERILOR DE TEHNICĂ PIANISTICĂ LA ELEVII CLASELOR I - IV

Galina Cojocari, prof. la Liceul de arte „H.Darclée”, catedra de Pian

În acest discurs mi-am propus să analizez câteva aspecte ale instruirii pianistice ale elevilor claselor primare, și totodată să-mi expun punctul de vedere asupra unor aspecte metodologice, care ar contribui la optimizarea studiului pianistic ale acestora.

Unul din fenomenele negative care se urmarește în ultimile decenii în practica pianistică modernă este randamentul extrem de scăzut al muncii pianistului. Se investestește foarte mult timp pentru însușirea unei piese a cărei durată de execuție este de cele mai multe ori de câteva minute. Copilul pianist, poate mai mult decât oricare alt instrumentist, își consumă copilăria și adolescența pentru a ajunge la stăpânirea unei măiestrii interpretative adecvate.

Specialiștii în domeniu încearcă să analizeze și să explice cauzele acestui fenomen. Printre multele cauze obiective care au stimulat aceasta situație se remarcă și anumite aspecte negative ce țin de predarea disciplinei. Unii profesori consideră, că predarea pianului adeseori are un caracter unilateral, se insistă exagerat de mult la anumite laturi ale instruirii copilului. Și aici pot fi menționate următoarele: tehnicismul (antrenamentul degetelor), b/afectivismul (școlire bază pe un elan expresiv impulsionat); c/ raționalismul (predare pe baze exclusiv teoretice); d/psihologismul pur (minimalizarea dezvoltării diferențiate a deprinderilor tehnice).

Cântatul la instrument muzical este unul dintre cele mai complexe tipuri de activitate umană, care necesită o amplă activitate a proceselor mentale (voință, atenție, senzație, percepție, gândire, memorie, imaginație) și coerența perfectă a mișcărilor fizice. Realizarea unor rezultate artistice înalte este imposibilă dacă elevul nu posedă deprinderi de tehnică pianistică necesare, prin care ar putea transmite prin intermediul instrumentului gândurile și sentimentele sale. Arta pianistică este o artă practică, care necesită competențe tehnice specifice, de aceea întrebarea care întotdeauna a preocupat și continuă să fie în centrul atenției profesorilor de pian ține de aspectul tehnic al instruirii pianistice. Conceptul de "tehnica pianistica" nu se reduce doar la noțiunile de rapiditate, agilitate, viteză etc. Conceptul este mult mai larg, mai amplu. Tehnica pianistică în cea mai mare parte reprezintă tehnică de exprimare artistică, iar viteza și agilitatea sunt o condiție prealabilă importantă pentru orice tehnică bună. Aspectul tehnic al interpretării este un proces foarte complex și reprezintă o interacțiune a muncii psihice și fizice, subordonate problemelor artistice și interpretative, care sunt determinate de conținutul muzical și de individualitatea psiho-fizică a interpretului.

Este cunoscut faptul că una dintre cele mai dificile probleme de metodică a predării instrumentului este îndrumarea elevilor începători. Lucrul cu elevii începători necesită din partea profesorului de pian eforturi de căutare permanentă a unor metode cât mai efective, care ar direcționa dezvoltarea muzicală a elevului pianist în evoluție.

Atingerea unui înalt nivel de măiestrie pianistică necesită o muncă susținută de mulți ani. Dar cred că nu este o noutate să spun că o mare parte din profesorii de pian resping categoric antrenamentul mecanicist al degetelor. Recunoașterea rolului primordial în acest proces al muncii psihice, al educației muzicale și a înțelegerii problemelor artistice ce se ridică în instruirea elevului nici într-un caz nu trebuie să excludă aspectul antrenamentului fizic, a dezvoltării agilității și siguranței mișcărilor, a forței și

velocității degetelor. Fără un asemenea antrenament, pianistul nu va putea realiza total intențiile sale artistice și nici nu va avea rezistența fizică necesară artistului, care va interpreta lucrări mari și complexe. Limitarea procesului pedagogic numai la stidierea repertoriului artistic are ca rezultat faptul că elevul pianist va simți în timp din ce în ce mai mult discrepanța dintre aspirațiile sale creatoare și posibilitățile sale tehnice.

Aspectul artistic al interpretării depinde de calitatea antrenamentului sistematic al acestui mecanism viu. Oricât de talentat ar fi un interpret, dezvoltarea măiestriei tehnice trebuie să devină o preocupare zilnică, în mod constant.

Trebuie precizat că execuția liberă, degajată din punct de vedere tehnic a pasagiilor sau exercițiilor este posibilă numai ca un rezultat al unei munci psihice anterioare. În procesul acestei munci psihice conștiința definește scopul și acțiunile necesare pentru atingerea acestuia. Cu alte cuvinte, atunci când exercițiul este învățat, elevul nu se mai gândește la mâinile sale. Mișcărilor se automatizează și mâinile singure îndeplinesc tema propusă.

Marea majoritate a pianiștilor concertiști contemporani menționează că în copilărie și adolescență paralel cu studiul pieselor munceau asupra exercițiilor și studiilor tehnice. Antrenamentul tehnic a consolidat degetele și a acomodat întregul aparat neuro-muscular pentru executarea celor mai complicate probleme tehnice.

Ca orice alt proces, instruirea pianistică se desfășoară pe etape. Fiecare din ele își are particularitățile sale și solicită anumite condiții pentru a se desfășura normal și pentru a asigura trecerea cu succes în etapa următoare. Nu se poate emite vreuna din etape și deasemenea nu se recomandă răsturnarea ordinii acestora, fără a aduce prejudicii grave rezultatului final.

În formarea deprinderilor pianistice ale elevilor claselor primare se disting trei aspecte principale:

1. Formarea posturii pianistice

2.Chinestezia digitației

3.Corelarea mișcării mâinilor și degetelor

Reieșind din aceasta, programa școlară la pianul principal pentru clasele I-IV recomandă realizarea următoarelor obiective:

- cunoașterea construcției pianului;
- însușirea poziției corecte la instrument;
- formarea deprinderilor care stau la baza diverselor moduri de atac;
- obținerea rezistenței, egalității și sincronizării degetelor;
- dezvoltarea independenței mâinilor;
- câpătarea siguranței în salturi;
- formarea deprinderii de trecere a degetului 1 în game;
- realizarea atacului sincron al intervalelor armonice și a acordurilor;
- dezvoltarea gândirii muzicale independente.

Ca mijloace de realizare a acestor obiective sunt indicate :

1.Exerciții de gimnastică pentru asigurarea supleții și elasticității

2.Exerciții tehnice pentru dezvoltarea diverselor deprinderi pianistice

3.Studii

4.Repertoriu format din piese de diverse stiluri și genuri

Elevul care abea începe studiul pianului nu poate cuprinde și urmări întregul complex de probleme care apar la execuția primelor piese pe care le învață. El trebuie să se gândească în același timp la note, la durate, la clapele necesare și totodată sa-și controleze mișcările. Deaceea în această perioadă se recomandă un anumit set de exerciții care formează primele deprinderi de ținută pianistică corectă, de relaxare a aparatului pianistic, de coordonare a mișcărilor mâinilor. Exercițiile cu care se va începe lucrul cu elevul începător au drept prim obiectiv o bună coordonare a activității musculare a întregului aparat pianistic.

Aceste exerciții constau în căderi de brațe în vederea realizării acomodării incipiente la instrument și degajării fizice necesare să se treacă la articulajul

digital. Alegerea exercițiilor depinde de metodologia de lucru adoptată de profesor și de necesitățile imediate ale procesului instructiv în cazul particular al fiecarui elev. Exercițiile trebuie să fie accesibile vârstei și posibilităților fizice ale copilului. În urma efectuării exercițiilor elevul trebuie să rămână cu senzația unei satisfacții de reușită și de bunăstare fizică. Cantitativ numărul de exerciții nu trebuie să fie mare și nici nu trebuie studiate o perioadă îndelungată. Elevul însă trebuie să înțeleagă sensul utilitar al acestor exerciții, să înțeleagă, că exercițiile îl ajută să se simtă comod la pian, sau îl ajută să cânte corect piesa pe care o studiază.

În etapa primară exercițiile reprezintă un mijloc complementar pentru deprinderea primelor mișcări pianistice și pentru depășirea anumitor dificultăți în studierea pieselor muzicale. Dar spre sfârșitul primului an de studiu ele încep să capete și alte funcții. În piese și în studii apar elemente de game, figurații armonice, acorduri și alte variante de factură pianistica. De aceea se trece la studiul formulelor tipice și elementelor de bază care constituie temelia tehnicii pianistice. În marea lor majoritate, exercițiile sunt construite pe o repetare multiplă a unei formule sau a unui anumit pasaj format din elemente de același tip care se succed. Aceste formule se regasesc în game, arpegii. Gamele, arpeggiile și acordurile oferă un material extrem de variat pentru construirea unor exerciții reprezentative, construite pe baza acestora. În aceste exerciții trebuie să fie concentrate toate combinațiile posibile ale facturii unui pasaj și a tuturor figurațiilor care se întâlnesc în scriitura pianistică a pieselor în studiu. Este evident că exercitiile pe game, acorduri și arpegii nu epuizează întregul arsenal de deprinderi pianistice, dar în etapa primară ele sunt suficiente pentru formarea bazei tehnicii pianistice.

De un mare folos sunt deasemenea exercițiile construite pe contrapunerea unor probleme diferite la mâna dreaptă și la mâna stângă, cu întrebuițarea notelor ținute, cu intervale melodice și armonice. O preocupare

deosebită pentru profesorul de pian este și problema extensibilității ligamentelor din articulațiile falangelor.

Spre finele primului an de studiu al pianului elevul trebuie să cânte trei, patru game majore, să deprindă un șir de formule tehnice, utile în studiul pieselor, să obțină un anumit grad de automatizare a mișcărilor.

Munca formativă asupra tipurilor de bază ale facturii pianistice trebuie privită în primul rând drept un element al măiestriei interpretative artistice, fără de care este de neconceput însușirea artei pianistice.

Luând în considerație obiectivele de referință a disciplinei pian principal pentru clasele I-IV, am elaborat câte un set de exerciții pentru fiecare elev al clasei mele de pian, legate direct de problemele muzical- interpretative prezente în piesele concrete pe care le studiază.

Drept suport metodic pentru aceste seturi de exerciții au servit culegerile și caietele de exerciții alcătuite de M.Clementi, C.Hanon, A.Cortot, E.Gnesina, M.Long.

